

การปฏิบัติงานตามมาตรฐานบริการการแพทย์แผนไทย ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขสถานีนอนามัย จังหวัดขอนแก่น

อดิศักดิ์ สุมาลี*
ประจักษ์ บัวผัน*

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง เพื่อศึกษาแรงจูงใจการปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทยของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานีนอนามัย จังหวัดขอนแก่น. ประชากรที่ใช้ทำการศึกษา คือ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขผู้รับผิดชอบงานแพทย์แผนไทยในสถานีนอนามัย จำนวน ๒๔๘ คน. ทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง ๑๒๔ คน และสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ๑๒ คน. จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นหญิงร้อยละ ๖๓.๗ อายุเฉลี่ย ๓๘.๑ ปี, สถานภาพสมรสร้อยละ ๗๗.๔, ระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่าร้อยละ ๗๓.๔, รายได้ ๑๐,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาทร้อยละ ๔๘.๒, ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานเฉลี่ย ๓.๑๒ ปี. แรงจูงใจในภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย ๓.๑๕ (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๐.๖๑) โดยปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย ๓.๒๖ (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๐.๕๓) และ ๓.๐๘ (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๐.๕๖) ตามลำดับ. การปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทย อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย ๒.๘๓ (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๐.๗๐). แรงจูงใจ ปัจจัยจูงใจ ปัจจัยค้ำจุน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทยของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานีนอนามัย จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = ๐.๗๖๒$, ค่าที่ < ๐.๐๐๑ , $r = ๐.๗๑๐$, ค่าที่ < ๐.๐๐๑ , $r = ๐.๗๔๐$, ค่าที่ < ๐.๐๐๑). ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์การปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทยของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานีนอนามัย จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ ปัจจัยจูงใจด้านความสำเร็จในการทำงาน, ปัจจัยค้ำจุนด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล, ปัจจัยค้ำจุนด้านสภาพการปฏิบัติงาน, ปัจจัยค้ำจุนด้านความมั่นคงในการปฏิบัติงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ. ปัจจัยทั้ง ๔ ด้านสามารถร่วมกันพยากรณ์การปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทยของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานีนอนามัย จังหวัดขอนแก่น ได้ร้อยละ ๖๕.๑. ปัญหาและอุปสรรคที่พบส่วนใหญ่คือ ปัจจัยค้ำจุนด้านสภาพการปฏิบัติงาน และปัจจัยค้ำจุนด้านความมั่นคงในการปฏิบัติงาน.

คำสำคัญ: แรงจูงใจ, การปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานแพทย์แผนไทย, เจ้าหน้าที่สาธารณสุข, สถานีนอนามัย

ภูมิหลังและเหตุผล

ปัจจุบันแม้ว่าการแพทย์แผนปัจจุบันจะมีประสิทธิผลและประสิทธิภาพที่ดี แต่ก็ยังมีผลกระทบต่อรายจ่ายด้านสุขภาพของประเทศ. ทั้งนี้เพราะการแพทย์แผนปัจจุบันต้องใช้องค์ความรู้เทคโนโลยีทางการแพทย์ ยา และเวชภัณฑ์ ที่มีราคาสูงและนำ

เข้าจากต่างประเทศ. นอกจากนี้การแพทย์แผนปัจจุบันไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นที่มีวัฒนธรรม, ความคิด, ความเชื่อเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ ซึ่งมีวัฒนธรรมแตกต่างไปจากการแพทย์แผนปัจจุบัน^๑ ส่งผลให้ พ.ศ. ๒๕๔๗ กระทรวงสาธารณสุข ได้มีนโยบายในการให้บริการสาธารณสุขแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกันไม่ว่าจะเป็นการแพทย์แผนปัจจุบัน หรือการแพทย์แผนไทยภายใต้ระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า โดยกำหนดให้สถานบริการ

*คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๒

สาธารณสุขของรัฐต้องจัดให้มีบริการแพทย์แผนไทยในระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าครอบคลุมทุกแห่ง^๒ และมีสถานที่ให้บริการเป็นการเฉพาะตามเกณฑ์มาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทย ประกอบด้วย ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านสถานที่และเครื่องมือ เครื่องใช้ ด้านบุคลากร ด้านการปฏิบัติงาน ด้านการควบคุมคุณภาพ และด้านการจัดบริการ ซึ่งกำหนดโดยกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทย^๓ รวมทั้งมีการจัดระดับการจัดบริการการแพทย์แผนไทยเป็น ๔ ระดับ ซึ่งในส่วนของสถานีนอนามัยนั้นได้จัดให้อยู่ในระดับ ๑ คือ มีการใช้สมุนไพรอย่างน้อย ๑ ชนิด รวมทั้งการใช้ลูกประคบสมุนไพร และในปัจจุบันพบว่า สถานีนอนามัยจำนวน ๙,๘๐๐ แห่ง ที่มีการจัดบริการการแพทย์แผนไทย ระดับ ๑ ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๘๘.๐๘^๔. อย่างไรก็ตาม เมื่อดูข้อมูลจากการประเมินผลโครงการจัดบริการแพทย์แผนไทยในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐตามระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า พบว่า โครงสร้างการบริหารแพทย์แผนไทยไม่มีความชัดเจน บุคลากรที่ปฏิบัติงานแพทย์แผนไทยไม่มีการอบรมอัทรากำลังรองรับอย่างเพียงพอกับภาระงาน และมีการใช้ยาสมุนไพรจำนวนน้อย ทำให้ยาบางส่วนหมดอายุ^๕.

ดังนั้นในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทยในสถานีนอนามัย ให้มีประสิทธิภาพ ตามหลักการทำงานของงานนั้นมีปัจจัยหลายอย่างเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการมีแรงจูงใจ (Motivation) ซึ่งเฮอร์ซเบิร์ก และคณะ^๖ ได้กล่าวถึงความต้องการของคนในองค์การ หรือการจูงใจจากการทำงานว่ามีสาเหตุมาจากปัจจัยสองกลุ่ม คือ ปัจจัยจูงใจ (Motivation Factors) ประกอบด้วย ความสำเร็จในการทำงาน การยอมรับนับถือ ลักษณะงาน ความรับผิดชอบ ความก้าวหน้าในตำแหน่ง ปัจจัยกลุ่มที่สอง คือ ปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) ประกอบด้วย เงินเดือน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การปกครองบังคับบัญชา นโยบายและการบริหาร สภาพการปฏิบัติงาน สถานภาพของวิชาชีพ ความมั่นคงในการปฏิบัติงาน ชีวิตความเป็นอยู่ส่วนตัว นอกจากแรงจูงใจที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานยังมีปัจจัยส่วนอื่นที่มีผลต่อการปฏิบัติงานอีกเช่นกัน ซึ่งเฮอร์เมอร์ฮอร์น และคณะ^๗ ได้อธิบายว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของบุคคล ประกอบด้วย ๓ อย่าง ได้แก่ คุณลักษณะส่วนบุคคล, ความพยายามในการทำงาน, การสนับสนุนจากองค์กร และในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการ

ศึกษาเฉพาะในส่วนของคุณลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งจากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า คุณลักษณะส่วนบุคคลนั้นมีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติงาน .

จากการสรุปประเมินผลการให้บริการตามมาตรฐานบริการการแพทย์แผนไทยในระดับสถานีนอนามัยในจังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับผ่านเกณฑ์มาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทยในระดับสถานีนอนามัย จำนวน ๑๖๐ แห่ง คิดเป็นร้อยละ ๖๔.๕ รองลงมาอยู่ในระดับไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน ๕๕ แห่ง คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๒ และน้อยที่สุด คือ อยู่ในระดับดี จำนวน ๓๓ แห่ง คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓ ส่วนในระดับดีมากจากการสรุปผลไม่พบสถานีนอนามัยที่มีมาตรฐานในระดับนี้^๘. จากความเป็นมาและสภาพปัญหาที่กล่าวไว้ข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาว่าแรงจูงใจในส่วนใดบ้างที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทยของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานีนอนามัยจังหวัดขอนแก่น รวมถึงการรับทราบถึงปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน. เหตุผลดังกล่าวจึงเป็นประเด็นสำคัญของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแรงจูงใจที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทยของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานีนอนามัย จังหวัดขอนแก่น.

ระเบียบวิธีศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา โดยวิธีการสำรวจแบบภาคตัดขวาง เพื่อศึกษาแรงจูงใจที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทยของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานีนอนามัย จังหวัดขอนแก่น ระยะเวลาที่ทำการศึกษา เดือนกรกฎาคม ๒๕๕๑ ถึงเดือน มีนาคม ๒๕๕๒.

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงานแพทย์แผนไทยในสถานีนอนามัย จังหวัดขอนแก่น ปีงบประมาณ ๒๕๕๑ จำนวน ๒๔๘ คน โดยใช้สูตรการคำนวณขนาดตัวอย่างในกรณีที่ทำทราบจำนวนประชากร ซึ่งใช้สูตรคำนวณขนาดตัวอย่างเพื่อประมาณค่าเฉลี่ยของประชากร^๙. จากการคำนวณได้ขนาดตัวอย่าง ๑๒๔ คน และได้ทำการสุ่มตัวอย่าง โดยกลุ่มตัวอย่างการศึกษาเชิงปริมาณ ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ. ส่วนกลุ่มบุคคลที่ให้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ใช้การเลือกตัวอย่างตามจุดมุ่งหมาย ซึ่งเป็น

กลุ่มบุคคลที่จะทำการสัมภาษณ์ที่สามารถให้ข้อมูลสำคัญได้ ได้แก่ สาธารณสุขอำเภอ, หัวหน้าสถานีอนามัย, เจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่รับผิดชอบการปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทยจำนวน ๑๒ คน.

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือ ข้อมูลเชิงปริมาณใช้เป็นแบบสอบถาม และข้อมูลเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึกให้สอดคล้องกับตัวแปรแต่ละตัวในกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา.

การบันทึกข้อมูลและวิเคราะห์ประมวลผลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows. การนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาใช้สถิติการแจกแจงความถี่, ร้อยละ, ค่าเฉลี่ยเลขคณิต, ค่ามัธยฐาน, ค่าต่ำสุด, ค่าสูงสุด, และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน. ส่วนสถิติเชิงอนุมานใช้สถิติ Pearson Product Moment Correlation Coefficient หรือการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ในการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตามทีละคู่^{๑๑} และใช้สถิติการถดถอยพหุแบบขั้นตอน ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์หลายตัวแปร ซึ่งเป็นวิธีการทางสถิติที่อธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระตั้งแต่ ๒ ตัวขึ้นไปที่มีผลต่อตัวแปรตามตัวเดียว, วิเคราะห์เพื่อหาคุณลักษณะส่วนบุคคลและแรงจูงใจที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทยของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานีอนามัย จังหวัดขอนแก่น.

ผลการศึกษา

คุณลักษณะส่วนบุคคล

จากการศึกษาคุณลักษณะส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทยของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานีอนามัย จังหวัดขอนแก่น ในด้าน เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานการแพทย์แผนไทย พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นหญิงร้อยละ ๖๓.๗, อายุ ๓๑ - ๔๐ ปีร้อยละ ๔๔.๔ อายุเฉลี่ย ๓๘.๑ ปี (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๗.๕) อายุต่ำสุด ๒๑ ปี อายุสูงสุด ๕๖ ปี สถานภาพสมรสคู่ร้อยละ ๗๗.๔, ระดับการศึกษา ระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ร้อยละ ๗๓.๔

รายได้ระหว่าง ๑๐,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ บาท ร้อยละ ๔๙.๒ รายได้เฉลี่ย ๒๐,๗๙๗ บาท (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๖,๓๕๕). ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานการแพทย์แผนไทย ๑-๕ ปี ร้อยละ ๘๘.๕ เฉลี่ย ๓.๑๒ ปี (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๒.๐๕).

ระดับแรงจูงใจ

เมื่อพิจารณาระดับแรงจูงใจของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีแรงจูงใจอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย ๓.๑๕ (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๖๑) มีแรงจูงใจด้านปัจจัยจูงใจและแรงจูงใจด้านปัจจัยค้ำจุนอยู่ในระดับปานกลางค่าเฉลี่ย ๓.๒๖ (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๕๓) และ ๓.๐๘ (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๕๖) ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านลักษณะของงานค่าเฉลี่ยสูงที่สุดโดยมีแรงจูงใจในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๕๙ (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๖๔) รองลงมา คือด้านความรับผิดชอบมีแรงจูงใจในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ๓.๔๖ (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๖๒) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ ด้านเงินเดือน/ค่าตอบแทน โดยมีแรงจูงใจในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ๒.๕๖ (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๗๓)

ระดับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทย

เมื่อพิจารณาระดับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทยของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานีอนามัย จังหวัดขอนแก่นของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทยอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย ๒.๘๓ (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๗๐). เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ๔ ด้าน และระดับน้อย ๑ ด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดและอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ย ๓.๐๕ (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๑). รองลงมาซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านบุคลากร มีค่าเฉลี่ย ๓.๐๐ (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๗๙). ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดอยู่ในระดับน้อย คือ ด้านสถานที่ เครื่องมือเครื่องใช้ และสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ย ๒.๔๐ (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๙๐).

คุณลักษณะส่วนบุคคลและแรงจูงใจที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานบริการการแพทย์แผนไทย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทยของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานเอนามัย จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ มีรายละเอียดดังนี้

๑. **คุณลักษณะส่วนบุคคล** พบว่า เพศมีความสัมพันธ์ระดับต่ำทางบวก และระยะเวลาในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์ระดับต่ำทางบวกกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทยของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานเอนามัย จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ($r = ๐.๑๘๐$, ค่าพี = ๐.๐๔๖), ($r = ๐.๒๗๐$, ค่าพี = ๐.๐๐๒). ส่วน อายุ สถานภาพสมรส รายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทยของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานเอนามัย จังหวัดขอนแก่น.

๒. **แรงจูงใจ** พบว่าภาพรวมของแรงจูงใจ ($r = ๐.๗๖๒$, ค่าพี < ๐.๐๐๑) มีความสัมพันธ์ระดับสูงทางบวกกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทยของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานเอนามัย จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ.

(๑) **ปัจจัยจูงใจ** ในภาพรวม ($r = ๐.๗๑๐$, ค่าพี < ๐.๐๐๑) มีความสัมพันธ์ระดับสูงทางบวกกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทยของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานเอนามัย จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ. เมื่อพิจารณาปัจจัยจูงใจรายด้าน พบว่า ด้านความสำเร็จในการทำงาน ($r = ๐.๗๑๐$, ค่าพี < ๐.๐๐๑) มีความสัมพันธ์ระดับสูงทางบวก. ส่วนด้านการยอมรับนับถือ ($r = ๐.๖๑๕$, ค่าพี < ๐.๐๐๑) ด้านลักษณะของงาน ($r = ๐.๔๔๗$, ค่าพี ๐.๐๐๑) ด้านความรับผิดชอบ ($r = ๖๐๘$, ค่าพี < ๐.๐๐๑) และด้านความก้าวหน้าในตำแหน่ง ($r = ๐.๕๑๖$, ค่าพี < ๐.๐๐๑) มีความสัมพันธ์ระดับปานกลางทางบวกกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทยของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานเอนามัย จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ.

(๒) **ปัจจัยค้ำจุน** ในภาพรวม ($r = ๐.๗๔๐$, ค่าพี < ๐.๐๐๑) มีความสัมพันธ์ระดับสูงทางบวกกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทยของเจ้าหน้าที่

สาธารณสุขในสถานเอนามัย จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ. สำหรับปัจจัยค้ำจุนรายด้าน พบว่าด้านเงินเดือน/ค่าตอบแทน ($r = ๐.๔๔๔$, ค่าพี < ๐.๐๐๑). ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ($r = ๐.๖๔๗$, ค่าพี < ๐.๐๐๑). ด้านการปกครองบังคับบัญชา ($r = ๐.๕๔๓$, ค่าพี < ๐.๐๐๑). ด้านนโยบายและการบริหาร ($r = ๐.๕๘๑$, ค่าพี < ๐.๐๐๑). ด้านสภาพการปฏิบัติงาน ($r = ๐.๖๓๓$, ค่าพี < ๐.๐๐๑). ด้านสภาพภาพของวิชาชีพ ($r = ๐.๕๑๘$, ค่าพี < ๐.๐๐๑). ด้านความมั่นคงในการปฏิบัติงาน ($r = ๐.๕๙๔$, ค่าพี < ๐.๐๐๑) และด้านชีวิตความเป็นอยู่ส่วนตัว ($r = ๐.๕๖๖$, ค่าพี < ๐.๐๐๑) มีความสัมพันธ์ระดับปานกลางทางบวกกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทยของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานเอนามัย จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ.

คุณลักษณะส่วนบุคคลและแรงจูงใจที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทยของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานเอนามัย จังหวัดขอนแก่น

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทยของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานเอนามัย จังหวัดขอนแก่น และถูกเลือกเข้าสมการนั้นมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕. ส่วนตัวแปรอิสระที่ไม่ถูกเลือกเข้าสมการเป็นตัวแปรที่มีค่านัยสำคัญทางสถิติมากกว่า ๐.๐๕ โดยตัวแปรที่ถูกเลือกเข้าในสมการเรียงลำดับดังนี้ปัจจัยจูงใจด้านความสำเร็จในการทำงาน (ค่าพี < ๐.๐๐๑) ปัจจัยค้ำจุนด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (ค่าพี = ๐.๐๐๑) ปัจจัยค้ำจุนด้านสภาพการปฏิบัติงาน (ค่าพี = ๐.๐๐๕) ปัจจัยค้ำจุนด้านความมั่นคงในการปฏิบัติงาน (ค่าพี = ๐.๐๑๙). ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าตัวแปรทั้ง ๔ ตัว สามารถพยากรณ์การปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทยของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานเอนามัย จังหวัดขอนแก่น ได้ร้อยละ ๖๕.๑ ดังตารางที่ ๑.

ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทย

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทยของเจ้าหน้าที่

ตารางที่ ๑ ค่าสถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนของการปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทยของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานเอนามัย จังหวัดขอนแก่น

ตัวแปร	บี	บีต้า	ที	ค่าพี	อาร์	R ²
๑. ปัจจัยจิตใจด้านความสำเร็จในการทำงาน	๐.๔๑๗	๐.๓๗๐	๕.๑๐๒	๐.๐๐๑	๐.๗๑๐	๐.๕๐๔
๒. ปัจจัยค้ำจุนด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	๐.๒๖๑	๐.๒๔๔	๓.๔๕๐	๐.๐๐๑	๐.๗๖๖	๐.๕๘๗
๓. ปัจจัยค้ำจุนด้านสภาพการปฏิบัติงาน	๐.๑๗๕	๐.๒๐๘	๒.๘๕๗	๐.๐๐๕	๐.๗๙๗	๐.๖๓๕
๔. ปัจจัยค้ำจุนด้านความมั่นคงในการปฏิบัติงาน	๐.๑๕๘	๐.๑๖๗	๒.๓๗๙	๐.๐๑๙	๐.๘๐๗	๐.๖๕๑

ค่าคงที่ = - ๐.๒๗๐, เอฟ = ๕๕.๕๔๓ , ค่าพี < ๐.๐๐๑

สาธารณสุขในสถานเอนามัย จังหวัดขอนแก่น โดยรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด จำนวน ๑๒๔ ฉบับ กลุ่มตัวอย่างได้เสนอปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะทั้งหมด ๖๘ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๘๓ โดยส่วนใหญ่จะเสนอปัญหาอุปสรรค ในส่วนของแรงจูงใจ ด้านปัจจัยจูงใจ ร้อยละ ๒๙.๔๑. รองลงมา คือ ด้านปัจจัยค้ำจุนร้อยละ ๑๖.๑๘ และในด้านที่กลุ่มตัวอย่างเสนอปัญหาอุปสรรคน้อยที่สุด คือ ด้านการควบคุมคุณภาพ ร้อยละ ๗.๓๕ ในส่วนของข้อเสนอแนะ พบว่า ส่วนใหญ่จะให้ข้อเสนอแนะในส่วนของแรงจูงใจด้านปัจจัยจูงใจร้อยละ ๒๒.๐๖. รองลงมา คือ แรงจูงใจด้านปัจจัยค้ำจุน ร้อยละ ๑๑.๗๖ และด้านสถานที่ เครื่องมือเครื่องใช้และสิ่งแวดล้อม ร้อยละ ๑๑.๗๖ ตามลำดับ.

สรุป

จากผลการวิจัยพบว่า ระดับแรงจูงใจและระดับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทยของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่รับผิดชอบงานแพทย์แผนไทยในสถานเอนามัย จังหวัดขอนแก่น ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง. สำหรับคุณลักษณะส่วนบุคคลและแรงจูงใจที่มีผลต่อการปฏิบัติงานพบว่า ในด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลนั้นไม่มีผลต่อการปฏิบัติงาน. ส่วนแรงจูงใจในด้านปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนมีผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทย ได้แก่ ด้านความสำเร็จในการทำงาน, ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล, ด้านสภาพการปฏิบัติงาน และด้านความมั่นคงในการทำงาน.

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

๑. มีการกำหนดเป้าหมายในการทำงานแพทย์แผนไทยในสถานเอนามัยให้ชัดเจน เพื่อให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีทิศทางในการดำเนินงานที่ชัดเจน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้.
๒. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดและสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ควรให้ความสำคัญและสนับสนุนการแพทย์แผนไทยในสถานเอนามัยเพื่อเพิ่มทางเลือกในการให้บริการแก่ประชาชน.
๓. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดและสำนักงานสาธารณสุขอำเภอควรให้การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บุคลากรที่รับผิดชอบสามารถให้บริการแก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ.
๔. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดและสำนักงานสาธารณสุขอำเภอควรกำหนดค่าตอบแทนที่เหมาะสมให้กับบุคลากรที่รับผิดชอบงานแพทย์แผนไทยในกรณีที่ทำให้บริการนอกเวลา.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์ บัวผัน เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์. รองศาสตราจารย์ เบญจมา มุกตพันธ์, รองศาสตราจารย์ พรทิพย์ คำพอ และ ดร. มกรพันธ์ จุฑารสกรุณาเป็นกรรมการสอบเค้าโครงและสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ และให้ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์. อาจารย์ สุทิน ชนะบุญ, คุณเชิดชัย อริยานุชิตกุล และคุณพชรพร ครอบงูท ได้กรุณาตรวจสอบความตรงในเนื้อหาของเครื่องมือ

และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ทำให้เครื่องมือในการทำวิจัยมีความถูกต้อง ครบถ้วน และสมบูรณ์ มากยิ่งขึ้น. คณาจารย์คณะสาธารณสุขทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้ความเมตตา อบรมสั่งสอนให้ความรู้ในการศึกษาตลอดหลักสูตร ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้ในการทำวิจัย. นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดขอนแก่นได้ให้โอกาสผู้วิจัยในการศึกษาครั้งนี้ สาธารณสุขอำเภอ, หัวหน้าสถานีอนามัย และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขทุกท่านได้ให้ความกรุณาและช่วยเหลือเป็นอย่างดีในการเก็บรวบรวมข้อมูลตลอดการวิจัย. เพื่อนร่วมรุ่นทุกท่านที่คอยให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจซึ่งกันและกันตลอดมา.

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข. แผนยุทธศาสตร์ชาติ การพัฒนาภูมิปัญญาไทย สุขภาพวิถีไท พ.ศ.๒๕๕๐-๒๕๕๔. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก; ๒๕๕๐.
- เพ็ญนภา ทรัพย์เจริญ. แผนสนับสนุนนโยบายการสร้างสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย. นนทบุรี: สถาบันการแพทย์แผนไทย; ๒๕๔๕.
- สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข. มาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทยในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ พุทธศักราช ๒๕๕๑. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก; ๒๕๕๑.
- ปราโมทย์ เสถียรรัตน์. รายงานสถานการณ์การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือก ประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๘ - ๒๕๕๐. กรุงเทพฯ: มินัสฟิล์ม; ๒๕๕๑.
- สำเนียง รัตนวิไลวรรณ. ประเมินผลโครงการจัดบริการแพทย์แผนไทยในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐตามหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า. วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ๒๕๕๐;๒: ๑๓๑-๔๑.
- Herzberg F, Mausner B, Synderman B. The motivation to work. New Brunswick: Transaction; 1993.
- Schermerhorn R, Hunt G, Osborn N. Organizational behavior. New York: John Wiley & Sons; 2003.
- งานแพทย์แผนไทย กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น. สรุปผลการปฏิบัติงานมาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทยในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐในจังหวัดขอนแก่น. ขอนแก่น: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น; ๒๕๕๐.
- อรุณ จิรวัดนันกุล, มาลินี เหล่าไพบูลย์, จิราพร เขียวอยู่, ชิวสกลิต. พิมพ์ครั้งที่ ๕. ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา; ๒๕๔๖.
- สำเนียง จันทรสวรรณ, สุวรรณ บัวทวน. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. ขอนแก่น: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น; ๒๕๔๗.

Abstract

The Performance of Service According to the Thai Traditional Medicine Standard among Public Health Officers in the Health Center of Khon Kaen Province

Adisak Sumalee*, Prachak Bouphun*

*Faculty of Public Health, Khon Kaen University, Khon Kaen 40002

The study involved cross-sectional descriptive research, the purpose of which was to study the motivational factors affecting the performance of service through the Traditional Thai Medicine Standard among public health officers in the Health Center of Khon Kaen Province. The study population comprised 248 public health officers from the Health Center of Khon Kaen Province; 124 samples were selected by systematic random sampling and 12 interviews. The findings revealed that most of the samples were female (63.7%) with an average age of 38.1 years. Most of them were married (77.4%), and has a bachelor's degree (73.4%). Their income ranged from 10,001 to 20,000 baht (49.2%) and their average experience was 3.12 years. Motivation was at medium level ($= 3.15$, $SD = 0.61$); motivation factor and hygiene factor were all at the medium level ($= 3.26$, $SD = 0.53$ and $= 3.08$, $SD = 0.56$) and their performance based on the Traditional Thai Medicine Standard for Public Health Officers was at the medium level ($= 2.83$, $SD = 0.70$). Personnel characteristics, such as office rank and motivation, were significantly related to the Traditional Thai medicine standard at the 0.05 level ($r = 0.762$, p -value < 0.001 , $r = 0.710$, p -value < 0.001 , $r = 0.740$, p -value < 0.001). There were significant variables that predicted the performance of public health officers in the health center, such as achievement motivation factor, hygiene interpersonal relation factor, hygiene work condition factor and hygiene job security factor, with motivation at the 0.05 level. These four factors could predict performance with regard to the Traditional Thai Medicine Standard at 65.1 percent. The most problematic areas were hygienic work conditions and hygiene job security.

Key words: motivation, performance of service, the Traditional Thai Medicine Standard, public health officers, health center